

Братасюк О.Б.
к.ю.н., доц.,
в.о. завідувача
кафедри конституційного,
адміністративного
та фінансового права
Західноукраїнський національний університет

Ментух Н.Ф.
к.ю.н., доц.,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного
та фінансового права
Західноукраїнський національний університет

ПРАВОВА ПРИРОДА ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) є однією з найпоширеніших організаційно-правових форм юридичної особи, найрозповсюдженішою організаційно-правовою формою ведення бізнесу не лише в Україні, але й в більшості зарубіжних країн.

В нашій державі довгий період нормативну базу створення та діяльності ТОВ складала Цивільний кодекс України (ЦК України) [1], Господарський кодекс України (ГК України) [2] та Закон України (ЗУ) «Про господарські товариства» [3].

Варто відзначити той факт, що колишній механізм регулювання діяльності такого товариства не відповідав сучасним вимогам щодо його гнучкості та ефективності, а саме характеризувався рядом недоліків.

Проте 17.06. 2018р. вступив в силу Закон України (ЗУ) «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [4], який визначає поняття та засади правового становища товариства, правила про учасників товариств, основні вимоги до установчих документів, формування статутного капіталу, основи організації управління в товаристві з обмеженою відповідальністю, особливості

припинення товариства, правила про перехід частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю до іншої особи і про вихід з товариства його учасника.

Як зазначають дослідники, безперечним фактом є те, що прийняття комплексного Закону про ТОВ є важливим кроком у реформуванні корпоративного законодавства України. Так, Законом про ТОВ змінюються підходи у правовому регулюванні статусу товариства та його учасників, реформується система корпоративного управління ТОВ, запроваджуються нові правові інструменти та поняття (корпоративні договори, безвідклична довіреність з корпоративних прав, значні правочини, правочини із заінтересованістю та ін.), спрощуються та деталізуються процедури державної реєстрації змін, пов'язаних з відчуженням часток та зміною складу учасників[5].

Відповідно до ч. 3 ст. 80 ГК України товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів [2].

Варто зазначити, що в новому законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (далі – Закон) відсутні визначення понять «товариство з обмеженою відповідальністю» та «товариство з додатковою відповідальністю». Проте, як стверджують дослідники, логіка законодавця з приводу цього виявляється в тому, що не є практичним надання у визначенні зазначених понять перелічення всіх характерних ознак, оскільки всі ці ознаки вказуються в тексті закону та виражаються у особливостях регулювання[6].

Відповідно до нової редакції Закону, кількість учасників ТОВ не обмежується, як це мало місце раніше. Тобто відсутній ліміт кількості учасників в товаристві, відсутні обмеження щодо максимальної кількості учасників ТОВ.

Варто відзначити той факт, що законом введено поняття корпоративних договорів. Так, відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону, договір, за яким учасники товариства зобов'язуються реалізовувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації (далі – корпоративний договір), є безвідплатним і вчиняється в письмовій формі [4].

Крім того, з метою реалізації поняття та інституту корпоративного договору, введено поняття та законодавчо передбачається можливість наділення довіреності новим статусом «безвідкличності». Така довіреність підлягає в обов'язковому порядку нотаріальному посвідченню. Однак треба мати на увазі, що у випадку порушення інтересів однієї із сторін договору, суд залишатиметься єдиним засобом правового захисту.

Одним із нововведень нового Закону стало звуження кола обов'язків учасників товариств. Однак не зрозумілою видається така позиція законодавця щодо скороченості зобов'язань учасників ТОВ.

Ми поділяємо позицію дослідників, які вважають, що для стабільної роботи товариства має бути унормований чіткий баланс між правами та обов'язками його учасників. Як показує судова практика, відсутність на законодавчому або установчому рівні фіксації збалансованих прав та обов'язків унеможливорює захист прав учасників і товариства загалом від бездіяльності недобросовісних учасників, що в результаті призводить до корпоративних конфліктів та блокування діяльності товариства [7].

Також, варто зазначити, що при створенні ТОВ учасники зобов'язані сформувати статутний капітал у повному обсязі протягом 6 місяців з дати державної реєстрації, якщо інше не встановлено статутом (раніше цей строк становив 1 рік). Вказаний строк може бути зменшений або збільшений у статуті, проте лише за одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь усі учасники товариства. До того ж, посилюється відповідальність за несвоєчасне внесення вкладу при первинному формуванні статутного капіталу, аж до виключення учасника товариства.

Відповідно до законодавства товариство створюється і діє на підставі статуту.

Новим Законом законодавець зменшив вимоги до змісту статуту та визначив лише 3 пункти, які обов'язково мають передбачатися в статуті, що видається нам не зовсім правильною, адже неврегульованість на законодавчому рівні особливо усіх важливих аспектів корпоративних відносин призведе до виникнення чергових спорів та унеможливить діяльність товариства загалом. А тому вважаємо за необхідне доповнити перелік вимог, обов'язкових до включення в статут за погодженням сторін, оскільки закон передбачає ч. 6 ст. 11, що статут може містити і інші відомості, які не суперечать вимогам закону.

До того ж, навіть після набрання чинності новим Законом, у ГК України залишались старі вимоги до статутів ТОВ і ТДВ.

Проте, з метою усунення даної правової колізії між положеннями актів однакової юридичної сили Верховна Рада України 03 лютого 2021 р. прийняла Закон України «Про внесення змін до Господарського кодексу України щодо усунення правових колізій у вимогах до статуту товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю» (законопроект №3497) [8], яким передбачається виключення з частин 3, 4 ст. 80 Господарського кодексу положення про визначення в установчих документах вказаних товариств розміру часток учасників у статутних капіталах. До того ж запропоновано ч. 4 ст. 82 Господарського кодексу викласти у новій редакції, згідно з якою «перелік відомостей, що повинні міститись у статуті товариства з обмеженою відповідальністю і товариства з додатковою відповідальністю, визначається виключно Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

Постановою Кабінету Міністрів України від 27.03. 2019р. № 367 «Деякі питання дерегуляції господарської діяльності» затверджено модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю [9].

Отже, прийняття спеціального Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» підвищить інвестиційну привабливість України,

вдосконалив корпоративне управління, значно покращить умови ведення бізнесу, сприятиме створенню нових та розвитку діючих суб'єктів господарської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року. Відомості Верховної Ради. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. №18 (№19-20, № 21-22). Ст.144.

3. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 49. Ст. 682.

4. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018р. № 2275-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. №13. Ст.69.

5. Гарагонич О. 10 пасток Закону про ТОВ. URL.: <https://blog.liga.net/user/ogaragonych/article/10-pastok-zakonu-pro-tov>

6. Фомін А. Нове законодавство: зміни в регулювання товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю. URL.: <https://barristers.org.ua/news/nove-zakonodavstvo-zminy-v-regulyuvanni-tovarystv-z-obmezhenoyu-vidpovidalnistyu-ta-tovarystv-z-dodatkovoyu-vidpovidalnistyu/>

7. Дерев'янка І. Закон про ТОВ: що змінилося і навіщо? URL.: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/zakon-pro-tov-shcho-zminilosya-i-navishcho.html>

8. Про внесення змін до Господарського кодексу України щодо усунення правових колізій у вимогах до статуту товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю» (законопроект №3497): Закон України від 03.02. 2021р. URL.: <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/202665.html>

9. Деякі питання дерегуляції господарської діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 27.03. 2019р. № 367. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367-2019-p#Text>